

Anhöriga till sjuka måste sättas i karantän (publicerad DN Debatt 2020-06-07)

Idag söndag sänder SVT:s Agenda en partiledardebatt om coronakrisen. Vi vill med anledning av detta ta upp den miljardsatsning på coronatestning och storskalig smittspårning som regeringen tillkännagav den 4 juni,¹ och till politikerna ställa en viktig, och avgörande, fråga om hur denna smittspårning ska gå till, och vilka konsekvenser som ska dras av resultaten:

Det nya initiativet är mycket välkommet. Sveriges läge i denna pandemi är utomordentligt bekymmersamt, och storskalig testning och smittspårning är ett av de viktigaste medlen att kunna stävja utvecklingen. Kontakter till smittade personer kan på detta vis identifieras, och smittkedjorna brytas. Vad som emellertid, förvånande nog, saknats i beskrivningen av det nya initiativet är vad som närmare händer *efter* att dessa kontakter till smittade identifierats. Så här står det nämligen alltså i Folkhälsomyndighetens anvisningar, under rubriken *Hur ska vi bete oss när någon i hushållet är sjuk i misstänkt eller konstaterad covid 19?*:

”Så länge syskon eller andra familjemedlemmar inte har symtom kan de göra som vanligt och gå till förskola, skola eller jobb men samtidigt vara särskilt uppmärksamma på tillkomst av symtom och då vara hemma.”²

Och smittskyddsläkarna har heller inte ändrat sina anvisningar. I ”Smittskyddsläkarnas smittskyddsblad” står alltså, under rubriken *Kontakter och smittspårning*:

”Omfattningen av smittspårningen kring ett fall avgörs efter individuell bedömning. I första hand avses här fallets hushållskontakter, som bör informeras om hur de ska agera om de i sin tur får symtom. Inga restriktioner gäller för hushållskontakter.”³

Det tål att upprepas:

”Inga restriktioner gäller för hushållskontakter.”

Hur ska man då kunna bryta smittkedjorna?

Sverige har under den senaste tiden sett en katastrofal utveckling i antalet insjuknade och avlidna i sjukdomen covid-19, där vårt land, relativt folkmängd, har rapporterat flest döda i världen tolv av de senaste tjugotvå dagarna. Det är en situation som står i skarp kontrast till den i våra nordiska grannländer. Medan Sverige på fredagen rapporterade 77 döda, så rapporterade Danmark 4 döda, Finland 0 döda, Norge 0 döda och Island 0 döda (även de tre baltiska länderna rapporterade 0 döda på fredagen). Skillnaden är desto mer dramatisk som epidemin drabbade de nordiska länderna vid samma tid.

Det har getts många olika förklaringar till Sveriges olyckliga utveckling, och den vanligaste är givetvis våra generellt betydligt lösare restriktioner jämfört med andra länder – som i stor utsträckning tillämpade tidig stängning av sina samhällen.

Men till detta bör fogas en annan omständighet som skiljer vårt lands hanterande av covid-19 från de flesta andras: Synen på smittsamhet och på smittskydd. I svenska smittskyddsanvisningar betonas endast smittspridning från människor med symptom. Så är inte fallet i andra länder. I danska Sundhetsstyrelsens anvisningar gällande covid-19 står det till exempel:

”Speciellt under dagarna innan man får symtom finns det en ökad risk att man smittas utan att vara medveten om det.”⁴

Och i anvisningarna från finska Institutet för hälsa och välfärd står det:

”Enligt nuvarande kunskap smittas personer som har insjuknat allra mest i början av sjukdomen. En smittbärande person kan dock sprida viruset vidare redan 1–2 dygn innan symptomen börjar.”⁵

De flesta av världens länder har tagit till sig det stora antalet studier som visar att man vid covid-19 kan smitta även utan symptom.⁶ Man har som mest virus dygnet innan och dygnet efter symptomdebut,⁷ och det beräknas att en ansevärd del av smittöverföringen sker innan symptomdebut.⁸ Sannolikt beror det inte bara på de höga virusmängderna, utan också på att folk betar sig annorlunda när de har symptom än när de inte har det.

Detta faktum – att man inte behöver känna sig sjuk för att vara smittsam – har också beaktats i de flesta länders rekommendationer för hushållskontakter till covid-19-sjuka. Så här står det i Världshälsoorganisationens (WHO:s) anvisningar:

”WHO rekommenderar att kontakter till laboratoriebekräftade covid-19-patienter sätts i karantän i 14 dagar, från den tidpunkt de sist exponerades för patienten.”⁹

Våra grannländer har likalydande rekommendationer. I Norge lyder anvisningarna för kontakter till smittade så här:

”Man ska skilja mellan ’hushållsmedlemmar och motsvarande nära kontakter’, som ska sättas i karantän, och ’andra nära kontakter’ som ska följas upp med testning och råd. ... ’Hushållsmedlemmar och motsvarande nära kontakter’ skall vara i karantän i 10 dagar efter senaste exponeringstillfälle.”¹⁰

I Danmark lyder anvisningarna:

”Om du är en nära kontakt till en person som har testat positiv för det nya coronaviruset ska du förbli hemma och ställa in alla besök ... Om ett barn som är nära kontakt inte testas, så ska barnet stanna hemma i isolering i sju dagar efter att den senaste nära kontakten ägde rum.”¹¹

I Finland lyder anvisningarna:

”Om den exponerade får symptom, undersöker man om det är frågan om coronaviruset. Utifrån provresultaten utvidgas karantänen efter behov till nära anhöriga. Nära anhöriga smittar inte andra före detta.”¹²

Men i Sverige finns alltså inga begränsningar när det gäller symptomfria nära kontakter till smittade personer.

”Så länge syskon eller andra familjemedlemmar inte har symptom kan de göra som vanligt och gå till förskola, skola eller jobb.”

Är man barn till en smittad person råder fortfarande skolplikt. Är man sambo med en smittad finns inget stöd för sjukskrivning, såvida man själv inte uppvisar några symptom. Inte ens om man arbetar inom sjuk- eller äldreomsorg, och lever med en covid-19-sjuk person, finns några rekommendationer om att stanna hemma från jobbet!

Dessa rekommendationer måste omedelbart ändras, nu när stora ansträngningar äntligen görs för att försöka bryta smittkedjorna. Eftersom inkubationstiden för covid-19 är mellan 2 och 14 dagar (i snitt 5 dagar), och man ofta är smittsam ett till två dygn innan man får symptom, är ett avgörande sätt att effektivt bryta smittkedjorna att även nära kontakter till covid-19-sjuka patienter sätts i karantän. Annars riskerar man att mycket av de satsade pengarna slängs i sjön.

Vi uppmanar därför regering och riksdag att skyndsamt se till så att hela smittbekämpningsförfarandet hålls ihop, och att vi använder den nya testningsresursen på bästa och mest effektiva sätt. Detta jämte ett hörsammande av WHO:s nya rekommendationer att ”man ska bära munskydd när man använder allmänna transportmedel, besöker butiker eller vistas på andra platser med många personer samlade”¹³ torde på ett avgörande sätt kunna vända den negativa trenden i vårt land. Sverige har inte råd att tappa ytterligare tid och därmed förlora fler liv!

Leif Bjermer, professor i lungmedicin och allergologi, Lunds universitet

Marcus Carlsson, docent i matematik, Lunds universitet
Lena Einhorn, med dr i virologi
Stefan Einhorn, professor i molekylär onkologi, Karolinska institutet
Fredrik Elgh, professor i virologi, Umeå universitet
Andrew Ewing, professor i molekylärbiologi och kemi, Göteborgs universitet
Manuel Felices, med dr i endokrin kirurgi, sektionschef, Norra Älvsborgs Länssjukhus
Jonas Frisén, professor i stamcells forskning, Karolinska institutet
Åke Gustafsson, med dr i virologi, tidigare chef för mikrobiologi och vårdhygien, Region Gävleborg och Region Uppsala
Claudia Hanson, associate professor, Global public health, Karolinska institutet
Stefan Hanson, infektionsläkare, fil dr i internationell hälsa
Thomas Hedner, professor i klinisk farmakologi, Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet
Olle Isaksson, professor emeritus i endokrinologi, Sahlgrenska akademien
Anders Jansson, överläkare i klinisk fysiologi, Danderyds sjukhus
Carina King, infektionsepidemiolog, Global public health, Karolinska institutet
Bo Lundbäck, senior professor i lungsjukdomarnas kliniska epidemiologi, Göteborgs universitet
Åke Lundkvist, professor i virologi, Uppsala universitet
Jan Lötvall, professor i klinisk allergologi, Göteborgs universitet
Finn Nilson, docent i riskhantering, Centrum för Forskning om Samhällsrisker, Karlstads universitet
Andreas Nilsson, professor i psykologi, Göteborgs universitet
Björn Olsen, professor i infektionssjukdomar, Uppsala universitet
Thomas Sandström, professor i folkhälsa och klinisk medicin, Umeå universitet
Gunnar Steineck, senior professor i klinisk cancer epidemiologi, Sahlgrenska Akademien, Göteborgs universitet
Cecilia Söderberg-Nauclér, professor i medicinsk mikrobiell patogenes, Karolinska institutet
Anders Vahlne, professor emeritus i klinisk virologi, Karolinska institutet
Anders Wahlin, professor emeritus i hematologi, Umeå universitet

¹ <https://www.dn.se/nyheter/sverige/alla-med-symtom-ska-testas-regeringen-satsar-6-miljarder/>

² <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/fragor-och-svar/>

³ <https://slf.se/smittskyddslakarforeningen/app/uploads/2020/05/covid-19-lakare-2020515.pdf>

⁴ https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2020/Corona/Smitteopsparing/Pjece_Til-dig-der-er-en-naer-kontakt-til-en-person-smittet-med-ny-coronavirus.ashx

⁵ <https://thl.fi/sv/web/infektionssjukdomar-och-vaccinationer/aktuellt/aktuellt-om-coronaviruset-covid-19/vanliga-fragor-om-coronaviruset-covid-19>

⁶ <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMe2009758>

⁷ <https://www.nature.com/articles/s41591-020-0869-5>

⁸ https://wwwnc.cdc.gov/eid/article/26/6/20-0357_article

⁹ [https://www.who.int/publications/i/item/considerations-for-quarantine-of-individuals-in-the-context-of-containment-for-coronavirus-disease-\(covid-19\)](https://www.who.int/publications/i/item/considerations-for-quarantine-of-individuals-in-the-context-of-containment-for-coronavirus-disease-(covid-19))

¹⁰ <https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/fakta/avstand-karantene-og-isolering/>

¹¹ https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2020/Corona/Smitteopsparing/Pjece_Til-dig-der-er-en-naer-kontakt-til-en-person-smittet-med-ny-coronavirus.ashx

¹² <https://thl.fi/sv/web/infektionssjukdomar-och-vaccinationer/aktuellt/aktuellt-om-coronaviruset-covid-19/vanliga-fragor-om-coronaviruset-covid-19>

¹³ <https://www.dn.se/nyheter/varlden/who-rekommenderar-masker-som-skydd-i-storre-grupper/>